

A hatásos fellépésű, széles vállú, testes férfi, aki egyesek szerint Napóleonra hasonlított, végigharcolta a polgárháborút, s ennek köszönhetően bejutott az ohioi republikánus politikai körökbe. A Képviselőház tagjaként a vámügyek szakértője lett, az ő nevéhez fűződik az 1890-es törvény, mely rendkívül magas vámoikat írt elő. Ezzel elnyerte a védővámokban bízó farmerek, munkások és nagyiparosok támogatását. Az intelligenciájáról és becsületességéről híres politikust előbb Ohio kormányzójává, majd a Republikánus Párt elnökjelöltjévé választották.

Néhány héttel McKinley választási győzelme után a Képviselőház elfogadta a Dingley-féle vámtörvényt (1897). Az átlagos vám 46,5%-ra emelkedett, egyes árucikkek esetében azonban megközelítette, a dohány esetében pedig meg is haladta a 100%-ot. A gazda-

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK 25. ELNÖKE

WILLIAM MCKINLEY

1897. MÁRCIUS 4.-1901. SZEPTEMBER 14.

AZ 1890–ES ÉVEKBEN AZ EURÓPAI HATALMAK LÁTVÁNYOS KÍSÉRLETEKET TETTEK ARRRA, HOGY ÉRDEKSZFÉRÁKRA OSSZÁK FEL KÍNÁT. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK BELÁTTA, HOGY HA NEM AKAR LEMARADNI A KERESKEDELMI VERSENGÉSBEN, AKTÍVABB FELLÉPÉSRE VAN SZÜKSÉGE. TÖBB BEFOLYÁSOS ÉRDEKCSOPORT IS ÚJABB PIACOK MEGSZERZÉSÉT SÜRGETTE, S ELTERJEDT AZ A MEGGYŐZŐDÉS, HOGY AMELYIK ORSZÁG NEM FEJLESZTI HADITENGERÉSZETÉT, AZ VÉGZETESEN HÁTTÉRBE SZORUL. A SPANYOL GYARMATBIRODALOM EGYRE NYILVÁNVALÓBB VÁLSÁGÁVAL PEDIG KEDVEZŐ LEHETŐSÉGEK NYÍLTAK ÚJ TERÜLETEK MEGSZERZÉSÉRE ÉS A CSENDES-ÓCEÁN FELLETTI URALOM BIZTOSÍTÁSÁRA. AZ ANGOLSZÁSZ KULTÚRA FELSŐBBRENDÜSÉGÉBE VETETT HIT ÉS A HÁBORÚS VETÉLKEDÉS SZÜKSÉGESSÉGÉT HIRDETŐ SZOCIÁLDARWINISTA TANOK IS A HÓDÍTÓ KÜLPOLITIKÁT KÉSZÍTETTÉK ELŐ. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK MCKINLEY ELNÖKSÉGE ALATT LÉPETT KI A NEMZETKÖZI KÜZDŐTÉRRE.

sági prosperitás visszatérével és az új aranybányák felfedezésével 1900-ban lehetővé vált, hogy aranyalpra helyezték az amerikai fizetőeszközt: egy uncia (huszonnyolc gramm) arany árat 20,67 dollárban határozták meg.

McKinley figyelmét külpolitikai kérdések kötötték le. Először arra törekedett, hogy amerikai beavatkozás nélkül vessen véget a spanyol fennhatóság ellen lázadó kubaiakat sújtó megtorlásnak, s gyarmati reformok bevezetésére próbálta rábeszélni a madridi hatóságokat. Az Egyesült Államokban azonban háborús közhangulat alakult ki, mivel a havannai kikötőben felrobbant a Maine nevű amerikai hadihajó (1898. február 15.), s kétszázhetvennégy tengerész meghalt. A robbanást valószínűleg a lőszerraktár közelében lévő szén öngyulladás okozta, az egyre agresszívabb amerikai sajtó azonban a spanyolokat vádolta.

A békeszerető elnök kénytelen volt engedni a közhangulatnak, s attól is tartott, hogy a demokraták harciasabbnak bizonyulnak. A Kongresszus 1898. április 19-én a háború mellett döntött, majd azt is kimondta, hogy a győzelem után Kuba kormányzatát a kubaiakra fogják bízni.

Az amerikai–spanyol háborúban, amely négy hónapig sem tartott, McKinley irányította a katonai és diplomáciai lépéseket. George Dewey sor-

McKinley volt az utolsó elnök, aki még harcolt az amerikai polgárháborúban, de egyben az első modern amerikai elnök is, mert az ő kormányzása idején lépett fel az Egyesült Államok aktív, harcias nagyhatalomként a világpolitika színpadára, és ekkor kezdett megerősödni az elnöki hatalom. A nagy fordulatra azonban úgy kerülhetett sor, hogy a barátságos elnökök sikerült meggyőznie honfitársait arról, hogy ő továbbra is a régi elveket és erkölcsöket képviseli.

WILLIAM MCKINLEY

Születés:
Niles, Ohio, 1843. január 29.

Választási győzelem:
1896, 1900

Házastárs:
Ida Saxton
(1847–1907)

Halál:
Buffalo, New York,
1901. szeptember 14.

Oka:

hajókapitány május 1-jén Manila előtt elsüllyesztette a spanyol flottát, júniusban pedig Kubában partra szállt egy tizenhétezer fős amerikai hadsereg. Július 3-án szétlőtték a santiagói öbölből kihajózó spanyol flottát, majd két hét múlva elfoglalták Kuba fővárosát, s augusztusra Puerto Ricót is. Augusztus 12-én fegyverszünetet kötöttek, december 10-én pedig aláírták a párizsi békeszerződést.

Spanyolország átengedte az Egyesült Államoknak Guam szigetét, Puerto Ricót és húszmillió dollár fejében a Fülöp-szigeteket is. McKinley komoly erőfeszítéseket tett az újonnan megszerzett területek pacifikálására. Puerto Rico 1900-ban korlátozott önkormányzatot kapott, lakói 1917-ben amerikai állampolgárok lettek. A Fülöp-szigeteken kitört az Emilio Aguinaldo által vezetett felkelés, ezért csak 1901-ben hozhattak létre polgári kormányzatot s 1907-ben képviselő-testületet. Kuba független lett, 1902-ben az amerikai csapatok is elhagyták. Az 1901-es kubai alkotmányhoz csatolt Platt-féle kiegészítésben a

kölcsönös védelmi szerződés viszont biztosította, hogy az Egyesült Államok a függetlenség védelmében fegyveresen beavatkozzon az ország belügyeibe, s támaszpontokat létesítsen Kuba területén.

A terjeszkedés gyorsan folytatódott, az Egyesült Államok egy csapásra csendes-óceáni és karib-tengeri nagyhatalommá vált. Annektálta a Hawaii-szigeteket (1898), birtokba vette Wake szigetét (1899), Szamoát pedig a közös protektorátus megszüntetésével német és amerikai kézen lévő szigetekre osztották (1899).

John M. Hay külügyminiszter 1899 nyarán meghirdette a nyitott kapuk politikájának elvét, mert az amerikai kereskedők attól tartottak, hogy az európai nagyhatalmak kiszorítják őket Kínából. Hay azt követelte a nagyhatalmaktól, hogy tartsák tiszteletben Kína és más államok kereskedőinek jogait. A kínai bokszlerázadás (1900) kitörésekor Amerika kétezer-ötszáz katonát biztosított a többnemzetiségű haderő számára, amely leverte a felkelőket. Az amerikai kormány a hu-

szonéggy és fél millió dolláros jóvátételből mintegy tizennyolcmilliót visszaadott Kínának, amely e gesztust értékelve félretette az összeget az Amerikában tanulni akaró kínai diákok ösztöndíjára.

A karib-tengeri érdekelt-ség megnövekedésével előtérbe került az óceánközi csatorna megépítésének problémája. Az 1850-es Clayton-Bulwer-szerződést 1901 novemberében a második Hay-Pauncefote-szerződéssel váltották fel, amelyben a búr háború által lekötött Nagy-Britannia teljesen szabad kezet biztosított az Egyesült Államoknak a csatorna megépítésében, ellenőrzésében és erődítményekkel való ellátásában.

A külpolitikai sikereknek és a gazdasági fellendülésnek köszönhetően McKinley könnyűszerrel megnyerte az 1900-as elnökválasztást is. Arra készült, hogy szakít a magas védővámok politikájával, s kölcsönös kereskedelmi szerződéseket köt. 1901. szeptember 6-án azonban a buffalói pánamerikai kiállításon egy huszonhat éves anarchista, Leon F. Czolgosz kétszer

—◆—
Az új elnök méltóságteljes udvariasságával és legendás figyelmességével kivívta ellenfelei tiszteletét is. Olyan lenyűgöző kedvességgel viselkedett, hogy még az elutasított kérelmezők is jókedvűen és lekötelezve távoztak a Fehér Házból. E ház személyzetét ő növelte meg: korábban egy titkár és hat írnok állt az elnök rendelkezésére, később azonban már harminc tisztviselő. Rendszeresen konzultált különböző szakértőkkel és tudósokkal, rengeteget utazott, jobb technikai felszereltséggel dolgozó, népszerűbb, erősebb és tekintélyesebb elnöki hatalmat hagyott utódaira.

—◆—
rálőtt a kezére csavart kötés alá rejtett revolverével. Egy ideig bíztak az elnök felépülésében, de nyolcnapos szenvedés után belehalt a fertőzésbe. A merénylőt villamosszékben végezték ki a New York-i Auburn Állami Börtönben.

Az értelmetlen merénylet alaposan felszította az amerikai társadalomban az anarchisták iránti gyűlöletet, s az 1865-ben a pénzhamisítás elleni harc céljából létrehozott titkosszolgálatot megbízták az elnök védelmével is. ◆